

Wijzigingen in het Duitse waterrecht

verricht om te komen tot geautomatiseerde opslag en verwerking van de kwantiteits- en kwaliteitsgegevens om hiermee te bereiken, dat vlot goede en veelzijdige informatie kan worden versterkt.

Dank is verschuldigd aan de heer S. H. W. M. Mannaerts, student aan de Landbouw Hogeschool te Wageningen, en aan de medewerkers van de Stichting Verwijdering Afvalstoffen voor de geboden hulp bij de verwerking van het cijfermateriaal. De beheerders van de zuiveringsinrichtingen wordt dank gebracht voor hun medewerking in de vorm van het invullen van de enquêteformulieren.

Literatuur

1. Scheltinga, ir. H. M. J. en Dulk, ir. P. R. den, *Productie en afzet van zuiveringsslib in Nederland*. Rapport sliবেনquête 1959, Publieke Werken (1960) 107.
2. Verhaagen, drs. J., *Productie en afzet van afvalwaterzuiveringsslib in Nederland*. Uitkomsten enquête 1965, Water 51 (1967) (5) 101.
3. Verhaagen, drs. J., *De productie en afzet van afvalwaterzuiveringsslib in Nederland*. Uitkomsten enquête 1971, H₂O (5) 1972, nr. 2, 25.
4. *De bestrijding van de verontreiniging van het oppervlaktewater*. Indicatief meerjarenprogramma 1975-1979, Ministerie van Verkeer en Waterstaat; Staatsuitgeverij, 's-Gravenhage 1975.
5. Imhoff, K., *Taschenbuch der Stadtentwässerung* (1969).
6. Ontwerp-Afvalstoffenwet, Tweede Kamer, zitting 1974-1975, 13 364, Staatsuitgeverij.
7. Ontwerp-Stoffen- en processenbesluit Wet chemische afvalstoffen, Nederlandsche Staatscourant, woensdag 26 mei 1976, nr. 101, blz. 10 en 11.

Het 13e congres van het Institut für das Recht der Wasserwirtschaft te Bonn op 13 oktober 1976 stond in het bijzonder in het teken van de vierde wijziging van het Bundeswasserhaushaltsgesetz, die op 1 oktober jl. in werking trad, alsmede van het nieuwe Abwasserabgabengesetz.

De laatstgenoemde wet introduceert een stelsel van heffingen op de lozing van afvalwater. Aangezien, zoals bekend, deze heffingen eerst met ingang van 1981 zullen worden opgelegd, is dit onderwerp thans in Duitsland nog niet aktueel; het zal daarom

MR. J. J. VAN SOEST

Ministerie van Volksgezondheid en Milieuhygiëne

hier niet worden besproken.

Met de vierde wijziging van het Bundeswasserhaushaltsgesetz zijn evenwel enige belangrijke veranderingen in de Duitse raamwetgeving op de waterhuishouding aangebracht, die hier een korte bespreking verdienen.

Oude rechten en bevoegdheden

In Duitsland is het waterrecht al oud. In de negentiende en het begin van de twintigste eeuw vond codificatie plaats, waarbij evenwel in beginsel oude gebruiksrechten ten aanzien van het water onaangetast bleven. Het Bundeswasserhaushaltsgesetz heeft deze traditie voortgezet. Oude rechten konden tot dusver (tegen schadevergoeding) slechts opgeheven of ingeperkt worden in het algemeen belang (onteigening, par. 15,4), in het belang van de openbare watervoorziening of wanneer het betrokken water naar hoeveelheid of hoedanigheid niet in alle behoeften kon voorzien (Ausgleichsverfahren, par. 18).

Thans kunnen zij, zonder schadeloosstelling, ook opgeheven worden bij niet-gebruik, gedeeltelijk gebruik voor wat betreft het niet gebruikte gedeelte, en bij misbruik door rechtsoverschrijding of wegens gebruik voor andere doeleinden dan waarvoor het recht verleend was (par. 15, 4, 2).

Wegens het grote aantal der oude rechten, die een sanering van de waterhuishouding ernstig kunnen belemmeren, is hun verdere inperking belangrijk.

Bestrijding van de waterverontreiniging

Aan het wettelijke arsenaal zijn enige belangrijke wapens toegevoegd. Vooreerst is bepaald, dat voor het lozen van afvalwater slechts vergunning mag worden verleend,

als de schadelijkheid en de hoeveelheid van dat water zoveel als dat volgens huidige algemeen aanvaarde regels der techniek mogelijk is worden beperkt. De Bondsregering zal terzake voorschriften geven. Voorzover bestaande afvalwaterlozingen niet aan deze norm voldoen, zijn de Länder tot sanering verplicht. Daarvoor kunnen zij termijnen bepalen (par. 7a).

Als pendant van dit voorschrift bepaalt par. 18a, dat afvalwater op zodanige wijze dient te worden verwijderd, dat aan het algemeen welzijn geen schade wordt toegebracht (1). De Länder dienen te bepalen, welke openbare lichamen met de inzameling, het transport en de zuivering van afvalwater zijn belast (2). Zij moeten zuiveringsplannen opstellen van meer dan lokale omvang, waarin niet alleen de tot stand te brengen leidingen en installaties zijn opgenomen, maar ook aangegeven is wie de plannen moet uitvoeren (3). Afvalwaterzuiveringsinstallaties moeten volgens algemeen erkende regels der techniek worden gebouwd en gebruikt; de Länder kunnen daarover voorschriften geven (par. 18b).

Opslag van voor het water gevaarlijke stoffen

Par. 19a bevat thans een algemeen voorschrift, dat op- of overslag van deze stoffen steeds zodanig moet plaats vinden, dat verontreiniging van het water niet te duchten is. Algemeen erkende regels der techniek moeten daarbij in acht genomen worden. Inrichtingen voor op- of overslag die niet eenvoudig of gebruikelijk zijn, dienen door de betrokken autoriteit te worden goedgekeurd (par. 19h). De gebruiker van deze inrichtingen dient ervoor te zorgen, dat zij steeds dicht zijn en dat de veiligheidsvoorzieningen functioneren. Voorzover hij zelf niet over de nodige technische kennis beschikt, dient hij de inrichting door een erkende ondernemer te laten beproeven vóór ingebruikneming en daarna ten minste eens in de 5 jaar, bij ondergrondse installaties eenmaal in de 2½ jaar. Voorts ook, als dit wegens vrees voor verontreiniging van het water gevorderd wordt (par. 19i).

Watersaneringsplannen (Bewirtschaftungspläne)

Een interessante nieuwe ontwikkeling vormen de saneringsplannen die de Länder dienen op te stellen (par. 36b):

- voor oppervlaktewateren, waarvan het gebruik schadelijk kan zijn voor de huidige of toekomstige openbare watervoorziening;
- waarvoor een saneringsplan uit hoofde van jegens andere staten of de Europese Gemeenschappen aangegane verplichtingen is vereist.

Deze saneringsplannen dienen vast te leggen:

- het gebruik dat van het water wordt gemaakt;
- de kwaliteitseisen, waaraan het water in zijn loop moet voldoen;
- de maatregelen, die voor het in acht nemen van deze eisen dienen te worden getroffen, en de termijnen die daarvoor zullen gelden;
- overige waterhuishoudkundige maatregelen.

De plannen moeten voortdurend aan de ontwikkelingen worden aangepast. Zij dienen als grondslag voor het vergunningenbeleid, in het bijzonder bij het opleggen van nieuwe vergunningsvoorwaarden en het inperken van bestaande vergunningen of oude rechten. De Bondsregering kan voorschriften geven over de kwaliteitseisen en bepalen, welke kwaliteitseisen tenminste in de plannen moeten worden opgenomen.

Het vorenstaande beknopte en niet geheel volledige overzicht geeft een beeld van de grote verscheidenheid van zaken, die aan de Duitse raamwet voor de waterhouding zijn toegevoegd. In het algemeen betekenen zij een verscherping van het beleid, waarin ook in zekere mate centralistische tendenzen zijn te onderkennen, zoals bijvoorbeeld in de voor een raamwet zeer ver uitgewerkte regeling betreffende de opslag van gevaarlijke stoffen, die overigens in de 'pipeline'-voorschriften (olietransportleidingen) van 6 augustus 1964, par. 19a - 19f, een voorloper vond. Internationaal overleg over de Rijn en in EG-verband heeft de Bondswetgever steun verschaft bij de totstandkoming van de regeling betreffende saneringsplannen, waaraan thans door de Bond vast te stellen eisen betreffende de waterkwaliteit kunnen worden verbonden.

Hoe één en ander in de praktijk zal uitwerken, moet evenwel nog worden afgewacht. Met name het stellen van termijnen opent ook de mogelijkheid het nemen van saneringsmaatregelen voorlopig op de lange baan te schuiven. Het uitstel van een regeling inzake afvalwaterheffingen, die de financiering van de maatregelen zullen moeten verzekeren, biedt weinig reden tot optimisme.

Ministerialdirigent Reinhold Lillinger, voorzitter van de Länderarbeitsgemeinschaft Wasser, erkende in zijn voordracht het feit, dat de in sommige opzichten gedetailleerde beheersvoorschriften op gespannen voet staan met het raamwetkarakter van het Wasserhaushaltsgesetz, maar onderschreef anderzijds de wenselijkheid van eenheid in het waterrecht. Merkwaardigerwijs verweet hij (overigens niet ten onrechte) de EG dat zij door de veel-

heid van richtlijnen deze eenheid aantasten; de onbevooroordeelde buitenlander denkt dan aan de onnoemelijke hoeveelheid voorschriften die het Duitse recht ont-sieren en op zijn boekenplank zes kloeke boekdelen vullen.

Ook dr. Manfred Czychowski (Ministerialrat, Düsseldorf) ging op de EG-richtlijnen in. Hij wees erop, dat deze zich niet tot de burger, maar tot de lid-staten richten en deze vrij laten in de keuze van de middelen, om het door de richtlijnen gestelde doel te bereiken.

Nu de vierde wijziging van het Wasserhaushaltsgesetz is ingevoerd, zullen het vooral de Länder moeten zijn die de richtlijnen doorvoeren. De richtlijn betreffende de oppervlaktewaterkwaliteit veronderstelt een voorafgaande vergunning voor lozingen, maar laat het rechtskarakter daarvan vrij. Als zodanig kunnen derhalve ook planvoorschriften dienen, mits deze door middel van een procedure tot stand worden gebracht, die aan redelijke eisen (bijv. inzake inspraak) voldoet. Spreker wees er op, dat het Wasserhaushaltsgesetz (evenals onze WVO) alleen een verbod kent voor lozingen in oppervlaktewater, niet voor lozingen in rioleringen. Deze laatste vallen in de regel onder gemeentelijke verantwoordelijkheid. Om de kwaliteit van deze lozingen in de hand te houden beval spreker het opgeven van richtgetallen aan, waarbinnen zij zullen moeten blijven. Kwaliteitsparameters waren ook het onderwerp van de lezing van prof. dr. Heinrich Sontheimer, Karlsruhe. De eisen waaraan zij moeten voldoen, vatte hij in 5 punten samen:

1. ze moeten goed te controleren zijn;
2. ze moeten belangwekkende gegevens leveren;
3. de natuurwetten moeten in acht genomen worden (blijkbaar bedoeld als waarschuwing voor juristen);
4. tussen de parameters dienen, zo mogelijk, prioriteiten te worden bepaald;
5. de drinkwatervoorziening is bij de waterkwaliteit het allermeeest betrokken. Eerst als de gevaren dáárvor geweken zijn is het geoorloofd aan andere parameters te denken.

Prof. dr. Jürgen Salzwedel (Bonn) kwam nog eens terug op de reeds eerder uitgesproken wens tot eenheid van wetgeving. Hij beval daarbij de Länder aan, de herziening van hun eigen waterwetten niet te beperken tot de materie van de wijzigingen in het Bundeswasserhaushaltsgesetz, maar daarbij ook het Abwasserabgabengesetz te betrekken.

Spreker wees op het belang van de hier-

boven reeds besproken nieuwe saneringsplannen, die wellicht een voorspoediger geboorte zullen hebben dan de 'wasserwirtschaftliche Rahmenpläne' van par. 36 W.H.G. die maar moeizaam en onvolledig van de grond zijn gekomen. Het toekomstige vergunningenbeleid zal uiteraard met het betrokken saneringsplan in overeenstemming moeten zijn. Voor de juristen onder de lezers van dit verhaal is het wellicht van belang hier te vermelden, dat spreker op de grondslag van de in Duitsland geliefde 'Schutznorm-theorie', die overigens ook in ons land ingang gevonden heeft, betoogde dat ook naburen, die hinder ondervinden van overschrijding van bij lozingsvergunningen opgelegde normen, daarop bij de rechter een beroep kunnen doen. Dit kan te zijner tijd perspectieven openen voor de Stichting Rein Water. Prof. dr. Rüdiger Breuer uit Bielefeld besprak tenslotte het ook ten onzent actuele probleem van de 'Planungskollision'. In het algemeen geldt, dat bij onderlinge strijdigheid van plannen het latere plan vóórgaat boven het oudere, behalve wanneer het ene plan 'van hogere orde' is dan het andere. Spreker betoogde, dat zijns inziens naar Duits recht een beschermingsplan voor waterwingebieden krachtens par. 19 W.H.G. vóórgaat boven een gemeentelijk bouwplan, ook al is dit laatste jonger. Naar Nederlands recht is dit geen uitgemaakte zaak, omdat in theorie de plannen elkaars terrein niet mogen bestrijken. In het hier bedoelde geval zal het met name de taak van het college van gedeputeerde staten zijn om bij controle van gemeentelijke bestemmingsplannen strijdigheid met een beschermingsplan voor de openbare watervoorziening te voorkomen.

Symposium 'zware metalen'

Op 12 januari a.s. organiseert de sectie Milieuchemie van de Koninklijke Nederlandse Chemische Vereniging in samenwerking met de Landelijke Stuurgroep Onderzoek Milieuhygiëne een symposium over 'het vóórkomen van, en de biologische effecten van zware metalen'.

Plaats van handeling is het Jaarbeursgebouw te Utrecht.

Inlichtingen bij dr. J. W. Copius Peereboom, VU, Amsterdam, tel. (020) 5484649.